

УДК 321.011(4-672EU)

Антониј Васиљевич Миронович*

Белосток, Пољска

ШТА ЈЕ ДРЖАВНИ СУВЕРЕНИТЕТ У ЕВРОПСКОЈ УНИЈИ?

Сажетак

Међународно окружење, мењајући свој карактер, мења и правила игре међу државама. У мањој мери улогу играју војна моћ, јефтина радна снага и централизована влада способна да мобилише напоре народа за постизање одређеног циља. Све већу улогу имају ефикасност организационих структура способних да истовремено реализују више циљева, висококвалификована радна снага неопходна за њихово функционисање и управљање, висок ниво аналитичког потенцијала у свим сферама функционисања система јавних институција, што је неопходно за оптимално коришћење могућности које се отварају држави. Услови за спровођење принципа националног суверенитета се потпуно мењају.

Кључне речи: држава, државни суверенитет

---

* Доктор историјских наука, професор, Белостокски универзитет, amir@uwb.edu.pl

Принцип националне независности претпоставља да је народ суверен власти и да власт потиче из њега. Творцем овог концепта сматра се изузетни мислилац просветитељства Жан-Жак Русо. Његови ставови су били изложени у „Друштвеном уговору“. Русо је тврдио да је власт манифестација самоорганизације народа и да је привилегија коју народ дарује одређеним појединцима.

Шта је државни суверенитет у Европској унији, који је критеријум за његово одређивање? По принципу суверенитета, независне државе самостално доносе државне одлуке и имају пуна овлашћења. Европска заједница као наднационална организација преузима део суверених надлежности националних држава. Границе ових надлежности установљене су у процесу стварања европских структура (Римски трактати, Мастрихтски трактат). У току дискусије између присталица концепције федералне и конфедералне Европе Отаџбине, појавило се компромисно решење о државној независности у оквиру Европске уније.

У процесу интеграције развијен је принцип по коме земље чланице ЕУ не губе аутоматски суверенитет, већ се, ако је потребно, добровољно одричу дела својих суверених надлежности у корист Заједнице. Ова одлука ставља државе ЕУ пред потребу за трајним уговорима и споразумима, јер саме одлучују о даљој интеграцији. Формулисан је принцип супсидијарности, који претпоставља да се Европска унија може позабавити проблемом државе или региона ако овај проблем може ефикасније да реши Заједница него сама држава чланица ЕУ. Све остале послове треба да решавају органи који су ближи грађанима, па остају у надлежности државне управе или органа самоуправе сваке поједине државе чланице ЕУ. Принцип супсидијарности има за циљ да спречи централизацију власти у ЕУ и стварање монолитне суперсиле.

Концепт државног суверенитета у ЕУ се често назива заједнички оствареним суверенитетом – чиме се наглашава чињеница да је Европска унија добровољна заједница европских држава које су одлучиле да се развијају заједно

брже него одвојено, теже блиској сарадњи у име безбедности и просперитета, али се нико од њих не одриче ни независности ни националног самоидентитета [1: 70-75].

Важна тема у јавној расправи о интеграцији држава у европске структуре било је питање националног суверенитета. Прво, суверенитет је главни атрибут државе. Друго, током протеклих три стотине година, многе земље су се бориле за очување своје независности. Суверенитет настаје када је влада независна, не покорава се ниједној другој структури у међународним односима. Држава постоји као равноправан субјект са осталим субјектима међународног права. Државни суверенитет је директно повезан са међународном међузависношћу. Ова међузависност је ефекат и манифестација развоја међународних односа. Постоје нове међузависности повезане, између осталог, са развојем међународне регионалне интеграције. Све више се растаче суверенитет државе, региона, народа. Појављују се разне претње: војне, еколошке, терористичке, обустављене испоруке сировина, неуједначен економски развој. Из тих разлога, суверенитет државе никада није имао и не може имати апсолутни карактер.

С друге стране, суверенитет је јединствена, непроменљива и неутуђива вредност и власништво је народа. Међународно право признаје право народа на самоопредељење. Ово је изворно право које нико није дао. Унутрашња аутономија државе зависи од њене способности да укључи приватне интересе у опште. Наведено нам омогућава да тврдимо да је држава јака када њене институције усклађују и трансформишу посебне интересе у заједничке. Таква држава је у стању да задржи аутономију у односу на спољне и унутрашње интересе. Када држава није у стању да се носи са партикуларним групним интересима, њен суверенитет је изнутра ограничен, а када није у стању да заштити своју политичку независност од притиска суседних сила, онда је њен суверенитет ограничен споља. Важно је, међутим, скренути пажњу на чињеницу да ова два ограничења суверенитета имају обострано дејство на себе саме: унутрашња слабост државе провоцира суседне земље да се мешају у њене унутрашње ствари, заузврат, моћ која настоји да прошири

њен утицај на другу државу првенствено ће тежити њеном унутрашњем разграничењу и слабљењу. На нивоу спољашњег окружења, главни проблем су правила која су обавезујућа у односима између држава. Механизми за надзор и заштиту права јављају се у аутономним наднационалним институцијама. Константност и ефикасност ових механизма захтева од њих да наметну мање-више једнака ограничења свим државама. Међународно право се све више укључује у унутрашње ствари појединих држава. Пракса показује да државе у овој политици нису међусобно равноправне.

Изузетак од правила била је Европска унија, у којој би однос великих и малих држава морао бити симетричан. Ипак, поставља се питање да ли присуство америчког хегемона у европској политици није услов за одржавање оваквих унутрашњих односа у ЕУ. Другим речима, да ли је прихватање Европе улоге америчког протектората неопходан услов за интеграцију? Ово мишљење, иако претерано снажно, није лишено основе.

Ограничење суверенитета државе као резултат међународних уговора не подлеже сумњи. У данашње време прилично је тешко говорити о потпуном, савршеном суверенитету држава. Ово се првенствено односи на спољни суверенитет. Државе су толико међусобно повезане и међузависне политички, економски, војно, културно да ниједна од њих не може тврдити да је потпуно независна од других. Значајна ограничења државног унутрашњег и спољног суверенитета повезана су са припадношћу држава међународним структурама политичке и економске интеграције. С обзиром на текуће процесе глобализације, одржавање савршене економске независности је у данашње време немогуће. Међународне корпорације играју улогу без преседана. Истовремено, свака компанија регистрована у складу са пољским законом, без обзира на земљу порекла капитала и место преноса прихода, сматра се пољском компанијом. Такође се указује на немогућност решавања многих економских и политичких проблема без међународне сарадње. Процес европских интеграција није ограничен на блиску сарадњу између влада. Она претпоставља

блиску сарадњу између држава на различитим нивоима – централном и локалном, као и у различитим сферама њиховог функционисања: између јавних институција и директно између друштава преко невладиних организација и заједница, а да не говоримо о сарадњи између привредних организација. Степен сложености захтева минималну координацију коју намећу централноевропске институције. Активност у интегрисаној Европи приморава националну државу да се повинује одлукама наднационалних институција, као што је ЕУ, у низу важних питања, а пре свега у економским питањима. Ова подређеност се повећала увођењем заједничке валуте - евра. Јачање локалне самоуправе и преношење на њу значајног обима овлашћења која су раније била у надлежности централне власти на регионалном нивоу, неопходан је услов за преношење интеграционих процеса са нивоа власти на ниво друштва.

Европске интеграције не подразумевају елиминацију националне државе и њену замену неком другом структуром. С обзиром на интеграционе процесе, национална држава улази у систем зависности које формално ограничавају слободу њеног деловања у различитим областима. Држава постаје део, механизам, сложеног система организације. Сама по себи, ова појава није ни добра ни лоша – ограничења су неопходни елементи функционисања сваке институције. Страхови за суверенитет су оправдани када држава на наднационални или регионални ниво пренесе тако широк обим овлашћења да себе лиши могућности да задовољи важне друштвене потребе, осуђујући себе на маргинализацију. До сада су, међутим, државе ревносно браниле своја овлашћења од претераног утицаја Брисела, а већину европских земаља пре ће карактерисати превелики степен централизације одлука него недостатак исте. Треба напоменути да је одлука о процесу придруживања ЕУ избор који у садашњим условима држави пружа шансу за политички, економски и културни раст.

Пољска је такође морала да прилагоди своје институције захтевима Заједнице. Потреба за усвајањем модела државне структуре које су развиле друге државе може створити утисак да се интеграција одвија по цену државног суверенитета.

Међутим, наметање одлука које се тичу државног уређења споља не доводи увек до дугорочног ограничења суверенитета. Улазак Пољске у ЕУ стабилизовао је и ојачао њену позицију у Европи. Приватизација државе неформалним споразумима представља много већу претњу суверенитету наше земље него зависност која произилази из учешћа у структурама интегрисане Европе. Ефикасан метод јачања спољног суверенитета државе је повећање унутрашње продуктивности структура државног система. Интереси спољног суверенитета Републике Пољске формулисани су на различите начине. Општеприхваћено је: наставак процеса европских интеграција и учешће у њему јачањем позиције Пољске у НАТО-у и придруживањем ЕУ, сузбијање нових подела у Европи, што подразумева сарадњу и помоћ у стварању темеља тржишне привреде и демократске државе у Украјини и Белорусији, као и другим суседним државама, интензивирање европске сарадње на линији север-југ.[2: 35-40] Остварујући ове циљеве, Пољска је променила геополитичке услове који су представљали главну претњу њеном суверенитету. Стратешки циљеви наше државе су економски и политички раст централно-источне Европе и преношење тежишта Европске заједнице на исток. Главни проблем овог избора је оцена адекватности проевропске и проатлантске оријентације. То повлачи одређене последице по државни систем – одбијање дела овлашћења у корист међународних обавеза и регионалних и локалних самоуправа, као и за спољне суседе Пољске. Пољска је окружена чисто политичким решењем сукоба које искључује територијалне добити као циљ државне политике. Уски национални интереси морају бити допуњени континенталним перспективама. Тиме се оправдава учешће Пољске у ратовима у Ираку и Авганистану.[3: 97-104].

Наднационалне институције мењају услове за остваривање интереса земаља учесница, приморavajuћи их да при доношењу одлука о избору политичке линије воде рачуна о интересима институција као интегритета, као и о интересима појединачних партнера. Припадност наднационалним институцијама обавезује да се води рачуна о политици целе Европске уније.

Из горе наведеног произилази да држава, вођена добро промишљеним сопственим интересима, мења спољашњи облик свог функционисања. Овим актом се изражава сагласност на подређеност у замену за одређене погодности које из њих проистичу. Припадност наднационалним институцијама утиче на облике остваривања националних интереса, али не мења суштински природу ових интереса, а пре свега не ослобађа владу обавезе да следи националне интересе у стратешким стварима. Основа ове стратегије је стварање чврстих институционалних основа за државу и економију.

Услов за рационално коришћење свог суверенитета од стране државе је способност да развије и спроведе сопствену стратегију у циљу повећања њеног политичког, економског и културног потенцијала. Шта је потребно за постизање ових циљева? Прво, администрација мора имати реалистичну визију стратешких циљева. Друго, она мора да зна како да их постигне. Треће, државна управа мора имати материјалне и организационе ресурсе неопходне за њихово спровођење, као и вољу да их користи. Процеси економског развоја у савременом свету довели су до далекосежне аутономизације економске сфере у односу на политике које се воде на нивоу националних држава. Све више проблема који се појављују на државном нивоу захтевају сарадњу влада целог континента, па и света, за њихово решавање. Стога се изнад нивоа националних држава стварају наднационалне структуре које битно мењају услове њиховог функционисања. Међународно окружење, мењајући свој карактер, мења и правила игре међу државама. Мању улогу играју војна моћ, јефтина радна снага и централизована влада способна да мобилише напоре народа за постизање одређеног циља. Све већу улогу имају ефикасност организационих структура способних да истовремено реализују више циљева, висококвалификована радна снага неопходна за њихово функционисање и управљање, висок ниво аналитичког потенцијала у свим сферама функционисања система јавних институција, што је неопходно за оптимално коришћење могућности које се отварају држави. Услови за спровођење принципа националног суверенитета се потпуно мењају.

У данашње време, од страха због губитка суверенитета већи је страх од останка изван међународних интеграционих процеса, јер таква изолација може довести до потпуног губитка суверенитета или чак независности.

С руског превела Татјана Вучинић-Маљевић

Антониј Васильевич Миронович

**ЧЕМ ЯВЛЯЕТСЯ ГОСУДАРСТВЕННЫЙ
СУВЕРЕНИТЕТ В ЕВРОПЕЙСКОМ
СОЮЗЕ?**

Резюме

Международная среда, изменяя свой характер, изменяет также и правила игры между странами. В меньшей степени играет роль военная сила, дешёвая рабочая сила и централизованное правительство, способное мобилизовать народные усилия на достижение конкретной цели. Всё большую роль играет эффективность организационных структур, способных одновременно реализовать несколько целей, высококвалифицированная рабочая сила, необходимая для их функционирования и управления, высокий уровень аналитического потенциала во всех сферах функционирования системы общественных институтов, необходимый для оптимального использования тех возможностей, которые открываются перед государством. Изменяются совершенно условия реализации принципа национального суверенитета.

Ключевые слова: государство, государственный суверенитет

Antoni Vasilevich Mironovich

**WHAT IS STATE SOVEREIGNTY
IN THE EUROPEAN UNION?**

Resume

The international environment, while changing its character, also changes the rules of the game between countries. To a lesser extent, military power, cheap labor and a centralized government capable of mobilizing popular efforts to achieve a specific goal play a role. An increasing role is played by the effectiveness of organizational structures capable of simultaneously realizing several goals, a highly qualified workforce necessary for their functioning and management, a high level of analytical potential in all spheres of functioning of the system of public institutions, which is necessary for the optimal use of the opportunities that open up for the state. The conditions for the implementation of the principle of national sovereignty are completely changing.

Keywords: state, state sovereignty

ЛИТЕРАТУРА

Миронович А., *Национальный суверенитет в отношении к Европейскому Союзу*, [в:] «Православный ученый в современном мире». *Синтез науки и православия. Сохранение духовно-нравственных ценностей в современных условиях. Материалы V Международной конференции, 25-31 мая 2016 года*, : в 2 частях. – ч. II, Ганновер – Супрасль – Жировицы 2016, с. 70-75.

Mironowicz A., *Suwerenność narodowa a bezpieczeństwo regionalne*, [w:] *Europa Środkowo-Wschodnia w procesie transformacji i integracji. Wymiar bezpieczeństwa*, red. H. Chałupczak, M. Pietraś i J. Misiągiewicz, Zamość 2016, s. 35-40.

Mironowicz A., *Suwerenność narodowa a Unia Europejska*, „ΕΛΠΙΣ. Czasopismo Katedry Teologii Prawosławnej Uniwersytetu w Białymstoku”, Białystok 2012, R. XIV (XXV), z. 25-26 (38-39), s. 97-104.